

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 22 aprel (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 163-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Şənbə, 21 rəcəbül-mürəccab sənə 1337.
22 nisan 1919 sənə.Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi,
iqtisadi türk qəzetəsidirMəhəlli-İdarə:
Bakı, Vorontovski və Qubernski
küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə
"Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 1 manat.

Türk və İslamlığa müfid məqalələrə
səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iada edilməz.

Dərc edilən məqalənin mükafatını
İdarə təyin edir.Abunə şəraiti:
Bakı üçün 1 aylığı 20 rubla,
2 aylığı 35 rubla, 3 aylığı 50 rubla.
Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rubla,
2 aylığı 45 rubla, 3 aylığı 60 rubladır.Elan fiatı: birinci səhifədə 4 rubla,
axırncı səhifədə satrı 3 rubla,
İtən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rubla.

BİR PİYALƏ ÇAY

Bakı İctimai Yığıncaq Klubunda nisan (aprel) ayının 24-də "İttihad" firqəsi tərəfindən "Bir piyalə çay" mədisi təşkil olunacaq. Səhnə tamaşası Hacıbəyli Bərdərləri müdiryyətinin məharətli artistləri tərəfindən idarə ediləcək. Məzəb mədisi üçün Qarabağdan məşhur "aşıqlar" daha dəvət olunub. Məclisə yalnız dəvətnaməsi olanlar buraxılacaq. İttifaqın [təsəvüfün] dəvətnamə almıyan zəvati-möhətarım [möhətarım şəxslər] məclisə gəlmək xəhşində olsalar, dəvətnaməni Parلمان İdarəsində "İttihad" fraksiyonundan ala bilərlər.

"İttihad" firqəsi

DAĞISTANA İMDAD!

Türk Ədəmi-Markəziyyət "Müsavət" firqəsinin Mərkəzi Komitəsi tərəfindən intixab olunmuş [seçilmiş] xüsusi bir komisiyon tərəfindən dağstanlı qardaşlarımız üstünə hücumavər olan [hücum edən] hürriyyət və istiqlal düşməni qarşısına qura qüvvəsi ilə hərəkət etməyən Azərbaycan könlü dastəsi təşkil olub. Yazılmaq istəyənlər hər gün Məclis-Məbusan binasında, "Müsavət" fraksiyonu mənzilində gündüz saat 8-dən 2-yə və axşam saat 5-dən 7-yə qədər yazıla bilərlər.

ELAN

Ticarət, Sənəat və Ərzaq Nazarəti bununla elan edir ki, aprelin 28-də gündüz saat 1-də Ərzaq Nazarəti binasında Olqinski küçəsi "Nasional" mehmanxanasında nəzərdə göstərilən miqdar balıqlar hərəcə ilə satılacaqdır:

A) Hissə-hissə:		
1 – Suxək [xəşəm]	2 tara	
2 – Sudak [sıf]	3 tara	
3 – Şuka	16 tara	Vəzni
[durnabəliği]		təqribən
4 – Leş [sapaq]	43 tara	6,140 put
5 – Sazan [çəki]	169 tara	11 girvanka
6 – Son [naqqa]	52 tara	
7 – Vobla [külümə]	129 tara	
B) Səld [siyanək]	1965 tara	Vəzni
		təqribən
		5413 put

Göstərilən miqdar balıqlar hamısı bir yerdə və ya səldin hamısı iki partiya və qalanları isə əlahiddə satıla bilər.

Satılan balıqlar Vinner şirkəti zavodunun döndürmə anbarlarında (İrəvanski, nömrə 2) saxlanar. Tətil günlərindən başqa hər gün səhər 9-dan 12-yə qədər baxmaq mümkündür.

Hərəcə aprelin 28-i gündüz saat birə qədər başla pəkətdə göndərilən bəyannamələrə olacaqdır. Bəyannamələrdə seldin və qalan balıqların da ayrıca pət qiyməti göstərilməlidir. Qiymət rəqəmlərlə deyil, hərflərlə yazılmalıdır. Bəyannamə ilə bərabər seld üçün on min manat, qalan balıqlara isə iyirmi min manat zəloq verilməlidir.

Bundan əlavə, bəyannamə verənlər şəxslərini isbat edici sənədlər daxil etməlidirlər.

Zəloq nəğd pullarla, həmçinin mülki qanunlarda göstərilən qəb-dalar üzrə əvvəl-qeyri-mənuqla da [dəşinməz əmlak dal] qəbul olub. Hərəcəni təsdiq edilməsi Ticarət, Sənəat və Ərzaq naziri tərəfindən olur.

Tətil günlərindən başqa hər gün saat 11-dən 2-yə qədər Ərzaq Nazarətində 24 nömrəli otaqdan bu barədə lazım gələndə müfəssəl məlumat almaq olar.

Nazirin baş vəkil: İmza

DAĞISTANLI QARDAŞLARIMIZA KÖMƏK!

Hürriyyət və istiqlaliyyət uğrunda qan tökən dağstanlı qardaşlarımız kömək etmək üçün Parلمانın Bitərəflər firqəsi tərəfindən könüllü dastəsi təşkil olub. Könlülərə əsilhə [silah] və pul verəcəkdir. Arzu edənlər, Parلمان binasında Bitərəflər fraksiyonu odesində (nömrə 4) söbə zabiti Saleh bəy müərcət etməlidirlər. Gündüz saat 12-dən 2-yə; Axşam saat 4-dən 6-yə.

DAĞISTANA İMDAD!

Ey Azərbaycan cavanları! Aylardan bəri hürriyyət və istiqlaliyyəti uğrunda qəhrəmanən cəripəsarə qan tökən dağstanlı qardaşlarımız kömək edəlim. Adlarını insan qoyub bir yığın vəhşilər sürüsü təşkil edən canlarını yəmiş olduqların bəyannamələri nəhayət verəlim. Bu gün dağstanlı qardaşlarımız hürriyyət və istiqlaliyyəti əllərindən qəsb və onları əsarət zənciri ilə bağlamış istəyən düşmənlər, yərinə da bizim hürriyyət və istiqlaliyyətimizə göz tikərək, bizi də hamana əqibətə sövq edə bilərlər. Bunun üçün gələcək toplamaş, si-lahlarımla dağstanlı qardaşlarımızın imdadına gədəlim. Ta ki yüz minlərcə südəhəmin [şəhidlərimizin] qanı bahasına istədiyimiz ediyimiz [qəzandığımız] və hənuz tamami ilə ləzzətləyə olamamadığımız hürriyyət və istiqlaliyyəti əldən qəçirməyərək, mübarək əcadadımız əhədi [nəvələri] vətənimizə bütün düşmənlərə isbat edəriləim. Dinini, millətini sevan, oduğuna məhəbbətli olanlar "Bitərəflər" firqəsi tərəfindən təşkil olunan haman könüllü dəstəyə yazılmalıdırlar. Bu firqə tərəfindən könüllülərə tufəng, patron və pul verəcəkdir.

"Bitərəflər" firqəsinin hərbi şöbəsi

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Böylə bir şeyə vərək ki, Vilson işlərin qurtarmasını Lənsinq ilə Hauza və qeyri nümayəndələrə həvalə edərək, iyun ayında Amerikaya gedəcəkdir.

Cəmiyyəti-Əqvam nizamnaməsi

İşlər çox olduqundan Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] nizamnaməsinə baxılmalıdır. Bir çox məsələlər hələ qurtarmamışdır. Heç inənilmir ki, işlər aprelin 25-nə qədər qurtarsın. Aprelin 25-nə, alman nümayəndələrinin dəvət ediləcəyi gün təyin edilmişdir.

Alman nümayəndələri

Teleqraf xəbər verilir ki, Versala Sülh Konfransına gəlmək üçün, Alman nümayəndələrinə rəsmi dəvət göndərilib, aprelin 25-i təyin edilmişdir. Klemanso müahidənamənin [səzişin] məzmununu onlara oxuyacaqdır və müahidənamənin imza edilməsindən axırncı müddətə mayın 10-u olduğunu vəqin [qatı] söyləyəcəkdir. (1871-ci sənə Frankfurt müahidənaməsi imza edilən günə.) O zaman sülh elan ediləcəkdir. Yaxud, mütarikənin 72 maddəsinin onları tərəfindən xələdər edilməsi almanlara təqdim ediləcəkdir. Vücudu gətiriləməsi təsəvvür olunan məramnaməyə bu qarar üzridir.

- Amerika məbəyindən [mənbələrindən] verilən xəbərlərə nəzərən, bitərəf dövlətlər Rusiyaya hər növ ərzaq işləri yətimək üçün bir komisiyon təşkil etmək istəyirlər. Onlar ümid edirlər ki, Müttəfiqlər buna icazə verərlər.

Amerikaya imtiyaz

Rusiyanın Şura hökuməti Şimali Rusiyada böyük dəmiryol inşası imtiyazını bir Amerika kompaniyasına vermişdir. Ümumiyyətlə İqtisadi Cəmiyyətinin üzvü Rikov bəyan etmişdir ki, Rusiya hökuməti bu imtiyazı verməklə ümum dövlətlər kapitallarının rəqabətini oymatmaq istəyir. İsvic sərverdərini bu yolun imtiyazını qəbuldan imtina etməyəcəkdir.

Amerikanın müavinəti

Nyu-Yorkdan xəbər verilir: Amerika hər ay Avropaya bir milyon 690 min ton taxıl göndərməyi təklif etmişdir. Bu vaxta qədər Romaniya, Ermanistan, Serbiyaya, Slovakiya[ya] taxıl göndərmək işləri intizama düşmüşdür.

SÜLH ƏTRAFINDA

İngilislər bolşeviklər haqqında

London – Avam Kəmərsində Edvards Leninin sülh əqdi [imzalanması] xüsusündəki təklifini elan etmişdir. Bu da Kəmərdə böyük mübahisətə səbəb olmuşdur. Bir çoxları qətiyyənlər bolşeviklərinə danışıq gətirmək əleyhinə danışıqlardır. Şort hökumət namından [əndindən] deməkdir ki, biz Rusiya ilə danışığa girməkdən çəkinməyir. Fəqət bütün Rusiyada daşqınlar törədən quldur dəstələri ilə əlaqədar olmağı da arzu etməyir. Biz hər bir anda Rusiya əhəlisinə deyirik ki, hərəkətləri bütün mədəniyyəti xatə [təhlükə] altına salan simdikli hökuməti ilə bir əlaqədə olmağı arzu etməyir. Şort bu rəy-dədir ki, guya Leninin sülh təklifi Almaniyanın işidir və bununla isbat etmək istəyir ki, haqiqətən də bolşeviklər arasındakı və sülhsevən insan-ların. Almaniya mümkün olan yerdə bolşevizmi ittişar etdirir [yayır]. Bolşevizm Almaniyanın yeganə ümididir. Çünki bolşevizm hərayə keçərsə, orada hökumət zəifləyir.

Cəmiyyəti-Əqvam müahidənaməsi

Cəmiyyəti-Əqvam müahidənaməsi [Millətlər Cəmiyyəti səzişi] Cəmiyyəti-Əqvam komissiyası tərəfindən hazırlanmışdır, bu günlərdə Sülh Konfransının müttəhid [birgə] iclasında qiraət ediləcəkdir. Müahidənamənin müzakirə edilmiş qismi Avropa mətbuatında elan edilmişdir.

* London qəzetlərindən birisi yazır: Dünan şəhərdə ciddi surət-də şayiat var idi ki, guya Paris əməlləri [fəhəlləri] Sülh Konfransını qovmuşlardı. Bu şayiat rəsmi dairələrdən verilir.

* Nyu-Yorkdan xəbər verilir ki, sosialistlər bildirirlər, hərəğah Vilson konfransda itilaf natiəli olaraq konfransdan çixarsa, o zaman bütün Avropada inqilab əmələ gələ biləcəkdir.

* Londen xəbər verilir ki, Sülh Konfransının son iclasından gəlməkdə olan xəbərlər hüsn-təsiri daxi də artırır. Fransa daimi olaraq Saar (Almaniyaqədər) dərəsində olan mədənləri alır. Orada Fransa qanunu yerdililib, hökumət məmurları da fransızlardan olacaqdır. Bu qitənin [regionun] əhəli xüsusi[un]da Almaniya əhdəsinə əldiyi məsuliyyətdə baqi qalı [dəyisəcək qalır]. Polis məmurları hakəza [həbelə] Fransanın əlində olacaqdır. Ali siyasi işlər Cəmiyyəti-Əqvam itxiyərində olacaqdır. Bunlar da Cəmiyyəti-Əqvam tərəfindən təyin ediləcək. Siyasi məmurların dördü fransızlardan, biri də yerli əhəlidən olmalıdır. Əhəli hər növ hüquqa malik olacaqdır. Yalnız neməs nümayəndələri göndərməməlidirlər. 15 il bu cür idarə ediləcək, sonra əgər bu qitənin Almaniya mütləq edilməsi [birləşdirilməsi] əhəli arzu edərsə, o zaman Almaniya fransız qızıl verərkə bu yerli sənə almalıdır. 125 milyard xəsarət [ziyan; ziyən] avəzində [Almaniya yaxın 13 il müddətində verməlidir. Bunun 55%-i Fransaya visul olur [çətin]. Qalan məbləğ isə sonra da verila bilər. Bu şəraitin tamini üçün Reynin sülh kənanı işğal edilmişdir. Bu da təbiiydir ki, Müttəfiqlər heç bir vaxt Almaniya Saar məsələsinə müzakirəyə belə müəssidə verməzlər. Neməslərə 10 gün vaxt veriləcəkdir ki, öz hökumətlərinə Müttəfiqlərin şərtnaməsini bilərsinlər.

QƏZETLƏRDƏN

Gürcüstanda

Tiflisdə nəşr olan "F. S." qəzetisi yazır ki, aprelin 7-də Aşqabaddan qıxib Tiflisa varid olan [çətin] səxs bu axır vaxt bolşeviklərə olan mübarizə haqqında böylə rəvayət edir:

Türküstanda bolşeviklər əleyhinə olan növbədəki məsələ Daşkənddə olan bolşevik əsgərlərinə dağıtmaqdır ki, bunların da miq-darı 20 minə qədərdir. Bolşevik əsgərləri arasındakı çinilər, sabiq hərbi əsir macarlar və yerli əhəlinin bir hissəsidir. Bu dəstənin başında arkanı-hərb [hərbi qararəğ] zabitləri durmuşlardır. Aprelin 2-də əmiri-Buxara tərəfindən Aşqabada bir heyət gəlmiş Kolçək hökumətinin etiraf edən [təniyan] Müdəfiəyi-Ümumiyyəti Komitəsinə deməkdir ki, əmiri-Buxara əsgərləri bolşeviklər tərəfindən minalanmış Amudarya körpüsünü işğal etmişlərdir. Bolşevik əsgərləri arasındakı külli miqdar-də Buxara əsgərləri cəm edilmişdir. Hərəğah Aşqabad komitəsinin Könüllü ordulan hücumə başlayıb Cərcunu işğal etsə, bolşeviklər mühasirə işrə qalaraq, təslim olmağa məcbur olacaqdır. Hal-həzirdə cəbhə Cərcunun bir neçə verst məsafəsində Qurbanqala yənin-dədir. Burada bolşeviklər tərəfindən xəndəklər atılıb istehkəmat yəpilmişdir. Aprelin 5-ci gəcəsi Aşqabad komitəsinin əsgərləri hücumə keçib bir gəca-gündüz müharibədən sonra Qurbanqala yanında bolşevik qüvvələrinin parəkəndə etmişlərdir. Bolşevik əsgərləri 165 meyt buraxıb Cərcuya rıcat etmişlərdir [yerli çəkilmişlər]. Müharibədə iştirak edən bolşevik əropları topla vurulmuşdur. Borseviklər Cərcuya çəkildikdə, Ravnina istasyonundan 10 verst məsafədə dəmiryolu büküllüyə xarab edib, rəlsləri də özləri ilə aparmışlardır. Dəmiryolun bu tərəf xarab olması Aşqabad komitəsi əsgərlərinin irəli hərəkət etməsinə mane olmuşdur. Dəmiryol bükül-lərindən ikisi dəmiryolu düzəltməyə başlamışlar. Bu əhvalatı nəql edən səxs Cərcunun müqəddəratı həll edilməmiş oradan çıxmış olmuşdur [gətməmişdir].

YƏHUDİ HÖKUMƏTİ

Ərzi-Fələstində [Fələstin torpağında] "Sionizm" denilən məsləyin bir Yəhudistan hökuməti təşkil üçün çəlişdiyi məlumdur.

Əxiran [son vaxtlarda] Avropa qəzetələrindən bir qismi bu hökumətin təşəkkül edib-edəməyəcəyini tədqiq edirlər. Türk qəzetələrindən "Yeni qəzetə" bu xüsusda yazdığı bəş məqaləsində bu məsələdən bəhslə deyir ki:

Əxiran, "Jurnal de Deba" sionizmə dair nəşr etmiş olduğu bir bəş məqalədə da göstərmiş olduğu üzrə məsələ Şəyri bir şəkli almışdır: İngiltərə Xariciyyə naziri müsyö Bölyu 2 təşrin-sani [noyabr] 1917 tarixində lord [Layonel] Rotsfildə yazdığı məktubda deməkdir ki: "İngiltərə hökuməti müsyö millətinin Fələstində yerləşməsinə müsaid bir nəzərlə görür və Fələstində digər camaatların hüquq-mədəniyyə və diniyyətlərini və digər məmləkətlərdəki müsavilərinə da hüquq və vəziyyəti-siyasiyyəti xələdər etməmək [pozmaq] qeydi-əhtiyatı [ehtiyatı şərti] ilə təşkilat-ləziminə [lazım gələn kömək-lik] göstərəcəkdir."

Bundan bir ay sonra, Londrada əqd olunan [baş tutan] bir sionist mitinqində xariciyyə müstəşar [kərici işlər üzrə məsləhətçi] lord Robert Sesil şöbə söyləmişdir:

"Arzumuz şər mərkəzdədir ki, arəb məmləkətləri arəblər, Ermanistan ermanlıları, səheyi-Yahuda müsavilərin olsun."

Fransa Xariciyyə naziri müsyö Pişon da 10 subat [fevral] 1918-də sionist rüasəsindən [başçılardan] müsyö Sokolova deməmişdir ki:

"Fələstində müsəvi təsəti məsələsində İngiltərə və Fransa hökumətləri bəyində [arəsində] etiləfi-tam [tam bir uzlaşma] mövcuddur."

Əxiran, Paris Sülh Konfransı da məsələyi-İsrailliyə haqqında sionist rüasəsindən üç zətin [şəxsin] Fələstin haqqında müsavilərin mətalib və müddiyyəti [tələbləri və iddiaları] haqqında verdikləri izahatı dinləmişdir. Bu üç zət İngilis müsavilərinin təmsil edən Yeyzman, Şarqi Avropa müsavilərinin təmsil edən Silven Levi idi.

"Jurnal de Deba"-nın yuxarıda bəhs etdiyimiz məqaləsində Fələstində bir hökuməti-İsrailliyə təşkil itiləzəmləyər [lazimli hesab edilmiş], bunun bir təqim məharizi [mənfəit olumayır] ortaya çıxarılır. Əzənçümə [o cümlədən], şu nöqtələrə təməs edilir: Fələstin kimi əhəlisinin əksəriyyəti müsavilərdən qeyri əvvəl [xəlal] təşkil edən bir yerdə nasil bir hökuməti-İsrailliyə təşkil edilə bilər [bu fəqir məmləkət nəhayət bir milyon kişini baslaya bilərkən, burada dününün hər tərəfinə yayılmış on milyon müsəvi nasil iskan oluna [məskunlaşdırıla] bilər? Sülh Konfransında Suriyanın bütün əqəmi-cəmbüyası [cəmbü hissələri] ilə Hayfadən Əqəbaya qədər olan sahəni əhətiyə etmək üzrə müvəqqəat Cəmiyyəti-Əqvam tərəfindən təyin olunaçaq bir hökumətin himayəsində bir hökuməti-İsrailliyə təsisi tələb olunmuşdur. Fələstinin simdikli 500 min nüfüsündən [əhəli-sindən] 120 minü müsəvi ikən, Fələstinin digər əvvəl ərsərdən bəri burada müttəmmək [səkin] ikən bunlar yerlərindən, yurdlarından nasil məhçur edilə [didərgin salına] bilər?"

"Jurnal de Deba" və nəzərən, Fələstində bir hökuməti-İsrailliyə təsisi məsələsi təbriyi-dəirə kimi həlli düşyər [çətin], yaxud qeyri-mümkün bir məsələdir.

Biz bu gün hərbdən əvvəlki vəziyyətdə olmadığımız üçün, Fələstində hökuməti-İsrailliyə təsisi Paris Sülh Konfransının müqarəzəna [qərarlarına] təbə bulunmaqla bərabər, məsələyə daha bi-tərəfənə əfə-nəzər edə [nəzər sala] bilərik. Fələstin milli-İsrailliyə nəzərində müqəddəs olduğu [qədar], milli-İsrailliyə və xristianlığa [müsləman və xristian millətlər] üçün də böylədir. İslamın orada müəssəti-müqəddəsəsi [müqəddəs binalar] bulunduğumu kimi, xristianlığın da məhdi-zühuru [bəşiyi, meydana çəxdiyi yer] və bütün ənənat və müqəddəsətinin əhətiyəgəhi [bütün ənənələrini və müqəddəs dəyərlərini] özində əhətiyə edən yer] orasıdır. Fələstin üzərində milli-İsrailliyəni haqqı təslim olunsə da, bu məsələləri də hall etmək lazımdır. Bundan böylə, Fələstin qitəsində milli-İsrailliyənin feyz və inkişafına, simdiyə qədər vücuda gətirilmiş olduqları müstəmələrəlin [istismar etdikləri torpaqların] təvəsiyə [birləşdirilməsinə] bir maneə təsəvvür olunmamız. Yer üzündəki bütün müsavilərin Fələstində iskanı isə həman-həman hüsil imkanı [mələ gəlməsi] mədətənlə bulunmamışcaq bir məsələ şəklinə gətirilür. Məsələ Fələstin şəkli-İdarəsinin təyininədir. Məmləki-Əməniyyətdə [Osmanlı İdarəsində] qalacaq və Osmanlı [vətəndaş] sifəti ilə buraya gələcək olan müsavilərin burada hər dərüli sühulət [hərtəhi, əlvərsizli şərtilər] görəcəklərindən, haqq və hürriyyətlərindən tamamilə məstəfədi olacaqlarından [istifadə edəcaqlərindən] əmin ola bilərlər. Vaxtilə dövrü-Hamididə [III Əbdülməhid dövründə] Fələstində bir təqim təhdidat və təyiqəta [təhdidlər və təyiqələr] dərəcə edilmiş olmaları bir misal təşkil etməməz. O dövlər büsbütün qəpənmişdir və simdiyə qədər Türkiyədə yaşəmiş olan müsavilərin, dününün hər tərəfində əza və cəfayə uğradıqları zamanlarda Türkiyədə hüzur və bar təhərmüş olduqları zənnindəyiz. Türkülər üçün müsavilərin feyz və təslimini [inkisaf etmələrini və ucalmalarını] istəməyə, aralarında bununlara dərzi-səvət və üxüvəti [səmmiyyət və qardaşlıq əlini] uzatmağa bir mane yoxdur.

ERMƏNİLƏRİN MÜDƏFİƏSİ

"Pəti Parizyen" qəzetəsi ermənilər tərəfindən dəriyən edilən mətalib [irəli sürülən tələblər] üzərinə fransız qəzetələri tərəfindən vəqə olan nəşriyyətin erməni məhəllində [dairələrində] həman heyərat, həm də yas [məyusluq] evəndirdiyini xəbər verdikdən sonra, Fransız Ermani Cəmiyyəti katibi-ümumişi [baş katibi] əvəz Osmanlı xət-mətinə müstəşariffik etdiyini iddia edən Aram ismində bir zətin [şəxsin], mühərrirlərindən birinə vəqə olan bəyannatını nəşr edir. Bu zət deyir ki:

"Bizim iki təlabimiz vardır. Birincisi, Ermanistanın müttəhid [bir-ləşmiş] və qeyri-qəbül-təci [bölünməz] bir küll təşkil etməsi; ikincisi, bir Avropa məmləkəti ola bilmək üçün Bəhri-Səfid [Aralıq dənizi] sahiliində ərazisi bulunması. Talib olduğumuz ərazidə əqaliyyətdə [əziqədə] bu-lunduyğumuzdan bəhs olubuz. Qırx sənədir hər bu etiraz əsədiz. Yunanistan da ələn-İstiqlal etdiyini zaman türk paşalarının qitədən [qədimlərdən] qurtulmuş 400 min kişidən [nəfərdən] ibarət idi."

Ermanistan əhəlişi [çində ə zəmnərdə] işrə, İlsanı, hərsi [mədəniyyəti] müstərkə bir erməni əksəriyyəti-nisbiyyəsi [nisbi çəxliyi] təşəkkül edə biləcəkdir. Yəni, İraq və İsanları ayrı olan türklərin və kürdlərin, gərkəzəlin, tətərlərin qarşısında ermənilər həzi-əksəriyyət olacaqdır [çoxluğu malik olacaqdır]. Bizim iddialarımız qərsi istəttikdən bəhs olubuz. İstatistik müstəşərdin [mədəni] mütə-lərrə təəlliği etdiyini [əlaqədar olduğunu] zaman bir qiymətli həiz [qiymətli malik] ola bilər. Məsələn, Cənubi Arnavudluğada [Cənubi Albaniyada] Yunan mətalibini [tələblərini] çürütmək üçün orada bə yan-vəşyi və itidəi əhəlinin nisbəti-ədədiyyəsinə müvəzi-bəhs etmək [say nisbətindən danışımaq] na qədar mənzəs isə, türklər və kürdlər haqqında İstatistik şəhadətini qəbul etmək həman mənzəs, həm də təhlükəlidir. Ermani müddiyyəti [iddiaları] dərzi-təktis intətilə [yönləy] çürüdülməz. Bir ərsdən bəri Yevropa dövlatları 6 milyonluq bir türk əqaliyyətinin [əziqənin] kəndilərinə hər cəhətə [işrə] [üstün] olan 30-40 milyon erməni, məkədnəyil, suriyalı və arəb üzərində icra-yi-təhəkkim etməsinə [hökəmətinə] meydan buraxmışlardır. Eyni dövlatların bir gün şünl ərxadəşləri olan erməniləri əqaliyyəti-ədədiyyə vəsiyyəsi [saylarının əzli şəbədinin] əməllərindən [əz-lərindən] məhçur etmələri əzi olamaz.

Sürəsinə müəvə ədəyimi ki, ermənilərin təvəccühünü [rəğbətini] cəlbə müəvəvə olan dövlat. Əsiyyəti-qəribi [Qərbi Asiya] üzərində siyasi və iqtisadi bəri həkimiyyəti təmin edə biləcəkdir. Bu təvəccühün ərsərdən bəri Fransa denilən və qəhrəmanlıq və məhəsinə-əxlaqıyının [müsbət əxlaqı keyfiyyətlərini] vətəni olan gəzəl məmləkəti müttəmil [məni, yəni] olduğunu bəyənə həçə vətəni?"

Bu fəqərdən dərəcə olan "Vəkit" qəzetəsi kəndi tərəfindən əşəğ-dəki sətirləri əvəz edir: "Biqərə İstatistik pək fəna siyasi əhtisərlərə əlat edilmişdir, pək çirkin surətlərdə təğıit olunmuşdur [təhrif edilmişdir]. Fəqət bir tərəfin İstatistik əhəkimədən [hökmlərindən] istifadə haqqını digər tərəfinə külliyyənlə nəz' edərək [əlinədən ələraq] bu zəmində iddia-yi-hüquq etməsi İstatistik tarixində hər halda ilk dəfə olaraq vəqur olub."

ÇAĞIRILCAQ

BEYNƏLMİLƏL KONFRANS MÜNASİBƏTİLƏ NAXÇIVAN VƏ ŞƏRUR MAHALLARI

- 1 -

Hər bir qafqazlı və bəxışus [püsusilə] azərbaycanlı, Qafqaziya cümhuriyyətləri miyanında [arasında] mövcud itkiləfi məsələləri sülh tərəfi [yolu] ilə həll etmək üçün çox vaxtdan bəri arzusundakı bulunduyğumuz beynəlmiləl konfransın artıq bu yəxinlərdə inqad edəcəyini [baş tutacağını] bilərkə, Qafqaziya cümhuriyyətlərini gec də olsa nəl oluqları bu az müvəffəqiyyətdən döləy təbrik etməyə biləmiz.

Zətan, Zaqafqaziya millətləri yüz illərlə yan-yənə yaşayışlarıqından milli, iqtisadi və bir çox başqa xüsuslarca bir-birləri ilə ən sıx itibarlın [əlaqələr] mövcud və həm gələcək iqləbəl [tələli, xoşbəhtliklər] bir-biri ilə hüsn-münasibət [yaxşı münasibətlər] qurub gətirmələri ilə mərbudtur [bağlıdır].

Hüsn-münasibət yalnız tərəfeynin [hər iki tərəfin] bir-birinin hüququnu riyət etməklə və kəndi-kəndinə yaşamaq imkanı verməklə olduqundan, istəriz inanaq ki, keçirilən başqa fəlakətlərdən, axırdan bu qədər qanlardan və tarumar edilən bu qədər xanımardan, sonra Qafqaziya millətləri şimdiki artıq ümmü dil tapmağa müvəffəq olarlar və gəzəl Qafqaziyanızı Balkan yırmasıda deyil, İsvəçrayə təbdil etməyə [çevirməyə] sərfi-hümmət [səy] edərlər.

Rusiya inqiləbi-kəbiri [Böyük Rusiya inqiləbi] ümum bəşəriyyətlə bir yerdə Qafqaziya millətlərinə həm istibdadın bitdiyini, hürriyyəti, ədalət, müsavət əsrilərinin yətidiyini təbrik etmiş [müjələdisedə], məttəəssüf [təəssüf ki], Qafqaziyanın xırda millətlərinə cəhəngirlər mərazi [imperialistlərin xəstəliyi] həm sirayət etdiyindən [yö-lüdükdən], onlar müsbət [ləvərsiz] vaxtlardan istifadə edərək bir-bir-lərini bəl etmək [udmaq; yemək] istəhəsində olduqları və kəndi iqləbəlını qənsularının bədbəxtliyində bəhdilərlərini kərrətə [dəfələrlə] nümayiş etdilər.

Bunun natiəsi olaraq Qafqazi

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 22 aprel (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 163-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Maatəassüf [təəssüf ki], hökumət üzvlərinin bəzisi iqtidarsızdır. Bu Cümhuriyyətin ziyalları fəvqəladə etihacı vardır. Böyləliklə Azərbaycanın [n] gələyir. Parlanma müsəlmanlardan əlavə, 3 rum [qrək] üzvi də daxil olmuşdur. Müvəqqəti hökumət heyətinə isə bir rus, bir rum daxil olmuşdur. O ki qaldı ermənilər, Parlamən qarar qoymuşdur ki, qanlı müasimələr [toqquşmalar] vəqə olmaqdağdır. Fabriklərin qoyun yununa böyük ehtiyacın olduğu üçün imperator hökmi ilə Kiyev və Azov quberniyələrində bir çox qoyun sürüləri basılmasına hökm verilir və bundan əlavə, Voronej quberniyəsində at zavodları tasis olunub cins və qüvvətli atlar ortalığa gətirilir.

3) Mədəniyyət [mədəncilik] islahatı

Mədan qisimlərini kəşf etmək üçün xahişməndlərə [istayanlara] öz yerlərində, özgə yerlərində və xazinə yerlərində, xülasə harda olursa-olun yer qazıb mədan çırmağa izin verilir. Şəraitinə isə 10 faiz "dağ xərəc" adı ilə xazinəyə və mənfaətdən də 32 faiz yer sahibinə veriləcəkdir. Mədəncilərə mümaniat [mənəçilik] göstərən yer sahiblərinə, yaxud gizlədənlərə böyük cəzalar verilir.

Tamam mədan işləri Yevropadən gətirilmiş qəniyyət adlı bir mühəndisə tapşırılmışdır. Bu sənə qabaqca Olonets quberniyəsindəki nohur və göllərdə damır kəşf edib zavodları tasis etdi. Bu işin sürətlə tərəqqisi hamın yerlərdə Petrozavodsk şəhərinin binasına bais olmuşdu. Sonralardan haman mühəndisin təşviq və tərgibi [rəğbətləndirməsi] ilə Ural dağlarında gümüş, mis, dəmir və şarğı mədanları kəşf olunmuşdu. Bunları aridib tökmək üçün dövlət zavodları açıldı və bunları idarə etmək üçün Uralda imperatorun qanuni namı ilə Yekaterinburq şəhəri tasis olundu.

Demidov familiyası sadə bir qundaqazsa iş görmək üçün Ural dağlarında yerlər bağışlandı və xazinədən də pul buraxıldı. Az bir vaxtda Demidov məşhur zavodlarından sayılıb bütümül milyonçu Demidovlar sarətinin də müəssisi [təsisçisi] və banisi olmuşdur.

Demidovun şöhrəti sairləri də işə cəlb etdi. Məsələn, o vaxta qədər Ural dağlarında düzülük ilə məşğul olmuş bəradəranı Strogonovlar [Strogonov qardaşları] özərinə məxsus Ural torpaqlarında böyük zavodlar açmışlardır. Xülasə, mədəniyyət işləri öylə bir sürətlə tərəqqiyəb olur ki, o vaxta qədər əcnəbi dəmirinə mətəct olmuş Rusiya bu dəfə özəgəlinə damır satmaq məsələsinə müvəffəq olmuşdur. Damır zavodları ilə barəbar, damirədən mamul əşyalı [dəmirədən düzəldilmiş silahlar] zavodları da açıldı.

Lakin imperatorun ürayinədə basıldıyan ən böyük arzusu və əməli "rus səlbatının rus mahudu ilə lıbaslandırmaq" idi. Bu vaxtda cənub quberniyələrində saxlanılan qoyun sürülərindən daha yun əlilə olurd. Bu yundan imperatorun hökmi ilə taze açılmış fabrikaçı bəzə mahud toxunub saldatlara birinci dəfə olaraq şinel tikildi. Bu vəqə [hadisə] imperatoru o dəracə şad etdi ki, hətta haman mahudədən əvvəlcə özüna saldat şinel tikilməsi üçün hökm vermişdi. Hazır olduğu əsnada əyninə geyib sad və xürrəm bir hal ilə küçə və bazar dolanırdı. Mahud fabriklərinin ədədini artırmaq üçün imperator hökm vermişdi ki, bəş ilin müddətində o qədar mahud fabrikaçı açılın ki, daha əcnəbi mahuduna ehtiyac qalmınsın. Filhaqqa [doğrudən də], hələ imperatorun sağlığında bir çox rus saldatı rus mahudu ilə mülbəss [libas geymiş] və rus zavodlarında qayırılmış əşyalı [silahlar] ilə müsəlləh olmuşdu [silahlənmişdi].

Imperator ömrünün axırını günlərinə qədər 233 fabrikaçı və zavod açdırmağa müvəffəq olmuşdu. Buradan hesabı malları sürətlə rəvac üçün 1724-cü ildə gömrük tarifi [таможенный тарифи] sadıf oldu [meydana çıxdı]. Bu tarifi mövcubinə [əsasında] bir çox əcnəbi mallarının Rusiyaya gətirilməsinə məman qadağın, bəzilərində də 50-75 faizlə ağır bir gömrük qoyuldu ki, binaənliyyə [o səbəbdən] bunların gətirilməsi çox bəla məman olduğu üçün əhali yavaş-yavaş vətən əmtəəsini alıb işlətməyə adətərkə oldu.

Farhad Ağazadə

Ədəbi sütünlər

ƏSGƏRLƏRİMİZƏ - KÖNÜLLÜLƏRİMİZƏ

Millətın namusu sizdən çox şücaət gözləyir,

Dövlət-növzədi-milli qalibiyyəti gözləyir.

Bəkləyir sizdən zəfər atımız, istiqlalımız,

Şanlı qeyrat, şanlı hümmət, şanlı cür'ət gözləyir.

Bir baxın nisvani-iffətparvarı-millimizə

Dideyi-ümmid ilə sizdən hamıyyəti gözləyir.

Yurdumuz sizdən bu gün çox əli hümmət

gözləyir.

Hiş üçün ağyar alından dilbarı-hürriyyəti

Müstəqil olmuş vətən əzmi-matənət gözləyir.

Qoyumayın oxun xəzan gülzəri-istiqlalımız,

Sizdən istiqlalımız parlaq tərəvət gözləyir.

Millət heyliyyətin yüksəldin ey qeyratvəran!

Millətın sizdən böyük şanı-şərəfat gözləyir.

Şanlı ölmək ölməməkdir, anlayın bu hikməti

Pürsərar kim can verərsə anı rəhmət gözləyir.

Millət istər ürəkədən çox şərrəfi bir hayat.

Anlansın, etsin bunu idrak əhli-kəinat!

Bakı, 21 nisan 1919

Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hədi

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Rüstəmbəyovun əzimatı

Kuban Hökuməti nəzdində Azərbaycan Cümhuriyyəti siyasi nümayəndəliyini Cəfər bəy Rüstəmbəyov təyin etmişdir. Rüstəmbəyov cənabları keçən gecə xüsusi tren [qatar] ilə məmuriyyətinə əmət etmişdir [yola düşmüşdür].

Qatınar dayanması haqqında

Əmirhacıyan və Bülbülə kəndlərinin əhalisi Bakı-Səbuncu-Suraxanı qatınarın məzkur [deyilən] kəndlərinin arasında olan "Beş budka" denilən yerdə kiçik mövqifdə [stansiyada] Keşlədə olduğu kimi bir qədər dayanması haqqında dəfəatə [dəfələrlə] lazmi yerlərinə müjərrəciətə bulunmuşdularsa da, müvəffəqiyyət hasil edəməmişlərdir. Böylə ki, qatınar məzkur yerdə dayanması üçün binəgüzarlıq edildiyinə [sərəncam verildiyinə] baxmayaraq, nəqəlik Lazərev buna raz olmamışdır. İndi hamın kəndlərinin əhalisi Azərbaycan Cümhuriyyəti Türkiyə və Maabir Nazarətinə [Naqliyyət və Rabitə Nazirliyinə] müraciətən bu barədə, yəni qatınar məzkur yerə dayanmasından ötrü binəgüzarlıq edilməsini rica etmişlərdir.

Təshih [düzəliş]

Dünanın nömrəmizdə "Bakı xəbərləri" qismində Tağıyev fabrikaçıdan qulluq edən Hacı İsmayilzadə və Hacı Məhsün Kazımzadə "Müsavət" firqəsinə müraciətə, onlara müdiriyəti tərəfindən edilən zülm və əziyyətdən şikayət etmişlər və ilaxır, yeddi bə fəqərə [hadisə] dərc edilmişdi. Halbuki, həmin şikayət Cəfər Bəndəli öylə tərəfindən öz xəzeyniləri olan Hacı Kazım İsmayilzadə və Hacı Mirəbdulla Mirməhsünzadədən edilmişdir. Mühərririn xətası olduğunu göstərərək, bu barədə təshihli-kefiyyəti edirik.

Maştağa kəndindən

(dərəcə məktub)

Neçə dəfələr bizim kəndin qəbirərinə pul, bez, arzaq paylanıbdır. Amma bu zavallıların şəhərdən gətirilən qismətərlərin bir qismət də kənddə əylənir və hətta bəzi hərəkətlərdən cəxdlərinə qətməyib, bu xainəna məsələləri müzakirəyə qoymada məhalla ayrıliqə münasibə bətilə cəxdlər o biri məhalla vəkilərinin xainliyi bərsindədən danışmağa haqsız olmaqda məman olur. Halbuki bu ərzaq bəyütlümdür və ruhani atalar ili ilə verilməlidir, na bəla xainlər ali ilə. Qəzətə vəsitəsilə rica edirik, pulsuz verənlər arzaq ruhanilər ali ilə verilsin.

Mətləb Hüseynzadə

FƏHLƏ HƏYATİ

Suraxanı mühazirə

Aprel ayının 22-də düşənbə [bazar ertəsi] günü saat 1-də Suraxanıda "Narədnı dom"da [Xəlqi evində] "Müsavət" firqəsi tərəfindən Piri Mürsəlzadə cənabları "Qafqaziya cümhuriyyəti və Kəndülli" mövzusunda cənabları "Qafqaziya cümhuriyyəti və Kəndülli" mövzusunda cənabları Anzərbaycanın əyalətləri xüsusunda daklad-ə bulunacaqdır.

İrənilirın ıclası

Biz mədan dəfəsinədə olan İrən fəqərəyi-kəsibəsi keçən cüma günü aprelin 4-də iki il bundan əqdəm [qabaq] fəqərəyi-kəsibənin 300-ə qədər uşaqları oxudulan "Təməddün" məktəbinin o xarabədən dönmüş məktəb binasına cəm olub, çox danışdıqdan sonra 7 nəfərdən ibarət bir heyət-irdə seçdik ki, həmin heyət bu aprelin 11-ci gününə bir ıcləs çəğirsin. Hər 50 adama bir adam seçilib bu cüma aprelin 11-də cəm olduq "Təməddün" məktəbinin imarətinə. 400-dən artıq vəkil gəlmişdi.

Möhtəram "Müsavət" firqəsinin üzvü Məşhədi Həmid Paşazadə cənablarını qənat bir səslə məclisə sadır itxətib edib [seçib], usta Rəhman Qənbərlizadəni katib etdilər. Sadır-məclis na üçün çəğirdilmiş cəmaətə elan etdikdən sonra bir neçə adam danışıb, bəzilər [sonra] müvəqqəti heyət-irdəsi siyahısını məclisə təqdim etdi. Məclis həmin heyət bir səslə təsdiq edib 5 nəfərdən əlavə onlara köməkçi verdilər. Seçdikdən sonra bir fəhlə niqə başlayıb deyir: "Ey vətəndaşlar! Zəlim səhın zülmündən xilas olmaq üçün biz İrən cəmaətini bir neçə il bundan əqdəm [qabaq] siləhə sarılıb, zəlim Məhəmmədşahi səhın həkumətini yıxıb, onun yerinə məşrutəli [konstitusiyalı] bir həkumət qoyduq ki, bu fəqərəyi-kəsibə bir quna [bir növlü əzəd dolanaq, əmmə Nikolay zəliminə o qədər gəddərli lıyavoc bəzim o müqəddəs binamızı İrən zalımlarının kəməyi ilə yıxıb bərbəd etdi. Vətəndaşlar, hərəcənd ə bina yəzild, əmmə İrənli oğlunun məşrutəli yıxılmadı. O, məşrutə qanunna üzrə davam etdi və bir də bu adamları ki, bəş seçdik, yoldaşlar, bunları vəzifələri budur ki: 1) "Təməddün" məktəbinin əyalətin kəndə olmuş olsa, əlib yerinə qoyulsun və məktəbin skamylarını və hər bir ləvazimatını düzəltərsən ki, uşaqlarımıza bundan artıq əvəzə qalmınsınlar. 2) Səhıdülüzərə cənablarından tələb etsinlər bu məktəbin ədindən, gənə bu Rəzman xən ki, bu qədər fəqərəyə zülm edib, buradan bunı əzə rəpov [əvəz] və onun yerinə gələn cənab də böylə olsa gəlməsin. Hənsi bir nümayəndə fəqərəyi-kəsibəni əzməyə, rüşvət əlməyə, bəzə vəcibdir onun həkumətini nümayəndəsi bilib, ona var qıvvəmələ kömək edək."

3) Biz bu itxətib etdikdə əzəmlərə itxiyar veririk, hər barədə biz fəqərəyi-kəsibəni mühəfizə etmək üçün həkumət nümayəndəsi yəniyə təşəbbüsdə bulunursun. Cərə əlməə lazımi məhəllinə [lazımi yerə] məlum edib, bizləri onun şərinədən xilas etsinlər. Sabəh ki, bəzən vilayət-İrən bu saat məşrutə üzrə idarə olunur, binaənliyyə [ona görə], gərəkdir bizim nümayəndələrimiz də bizlə qanunna rəfət etsin, nainki rüşvət yemək, ədalətinin qanını əli iki züvə gətirüb, bir də səhıbnə verməklə. Qətiyyətin böylə şeylər gərək əlməsin."

Bu arada bir nəfər məclisə haqqı səsi əlməyən bir adam istədi ki, məclisə bir itxişşə sala. Cənəb-sədr onun sözüni kəsib, çünki məsələdən xaric olmuşdu, məclisədən xaniş etdiklər ki, "Həzərət, bu adama söz verilsin, məsələdən xaric, ya yox?" Cəmaət bir səslə dedilər ki, "Nəinki ona söz, hətta onun bir ıcləsindən xaric edərək, səbəb, o xaindir, istəyir ıcləsə itxişşə sala, bizi də duruq gedək." Sədr səsa qoydu. Cəmaət bir səslə o xaini məclisdən ixrac etdi. Nətiq sözə başlayıb dedi:

"Cəmaət, basdır na qədar biz bu Rəzman xən zülmünə təb etdik. Ləzəmir dəzə bir siyasi firqə düzəldib böylə zalımların qəbağını əlməq."

Cəmaət məmanən bu təklifi qəbul edib və itxiyar verdilər sədr cənablarına bu qənatınə qəzətiyə versin.

Sədr: Məşhədi Həmid Paşazadə

Katib: Usta Rəhman

Fəhlə ıclası

19 nisan tarixində şənbə günü saat 9 radələrində "Kəspı yoldaşları"nın Zəbrət mədan evlərində məzkur [adı çəkilən] şirkətin Balaxanı, Səbuncu dəfərlərində bulunən bütən mədanlarınin müsəlman işçiləri tətil edərək miqtinq təyin etmişdir.

Miqtingdə Nobel yoldaşlarının 3, 4, 5, 6, 7-ci mədanlarında, Lianov Zəbrət mədanında, Rotşild yoldaşlarının 38, 46, 107-ci mədanlarında, Ter-Akopov, Əşadullayev, "Moskovski", Musa Nəgəyev, İretski mədanlarında çalışan müsəlman işçilərinin tərəfindən nümayəndəlik dəxi itxişir edirdilər.

Sədr kanar mədanlardan gələn nümayəndələrə xitabən bildirir ki: "Tətil etməkdən müvəqqətimiz haqlı bir tələbimiz qəbul etdikmizdir. Vəillə [maşadım] qədar bir ıcləs və ıqtisadi mənzurumuz [niyyətimiz] yoxdur. Keçən Mart hadisəsində həmin bu mənzildə sükunət edən [yaşayan] yoldaşlarımızdan 27 nəfər xunxar [qəniçən] əlçəqlər tərəfindən fəciəna [fəciəvi] bir surətdə qətl edillərək quyulərə daldırılıbublar. Məzlum ərxədəşlərimizin qətilində itxişir etmiş canıldan "Usta Bəxşi" [Saturov] nam [adlı] bir nəfər erməni "Kəspı" yoldaşlarının Pəcevisi mədanına pıraqızıq təyin edilmis. Biz müsəlman işçiləri qərdəşlərimizin qətili gözümlərim qəbağında dolanmasınəna laəqəy qala bilməzlik. Kəndi əlliləniqə intiqam əlməq də həkuməti-mətbuətinə [vətəndaşlıq olduqumuz həkumətə] qarşı sui-ədəb [dəbəzilik] kimi tələqə edəcəyi [qiyamətəndiriləcəyi] şübhəsiz idi. Binaənliyyə [ona görə], məzkur [deyilən] canını mədanədən kanar etmiş zəminində [bərsində] kantora müraciət etdik.

İki həftə müddəti olar ki, təkrar müraciətimiz nəticə vermədiyindən məsələ [əlavə], məzkur canı kəndi həmfəkilərindən ətrafına toplağağa şüru etmiş [başlamış]. İki gün əqdəm kantora canlarını mədanədən qovmadığı təqdirdə bütən "Kəspı" mədanlarını dayandıraqdığımızı ittilə [xəbərlər] verdik. Tələbimizə etinə edilmədi, tətil etdik. Şiməl bu mənzildə sükunət edən yoldaşlardan keçən ildə Mart fəciəsində ıclə edilən cinayətlərdə Usta Bəxşi nəmədən rəyüleyin [öz gözəli ilə] müşahidə etdiklərini həziruna ittilə versinlər."

[1]Məşhədi Həmid İsmayil oğlu deyir ki: "Keçən il davamı ikinci gündü şü mənzilləri təxliyyə edib fərar etməlin cümləsində mən də Zəbrət kəndinə qaçmış. Səbəhki gün qənat əsəym qərxmaq və mənzillərə qaçan yoldaşlardan ittilə hasil etmək [kəbar bilmək] sədədi [məqsədi] ilə gəlib həyatə bəxşəddə, gərdüm Usta Bəxşi neçə nəfər müsəlmal [silahlı] canlılara yoldaşlarımızdan Nəbi nəmə Cəbran mənzilə dəxi etdiklər. Bir əz keçmədən gillə açıldı."

[2] Hacıbəba Təra oğlu dedi: "Yoldaşlar! Yoldaşsınız dediyi kimi, davamı ikinci günü qaçarlının cümləsində mən də Ramani qəyəsində [kəndinə] getmişdim. İki gün sonra saat 9 radələrində yoldaşlardan xəbər bilmək üçün gəlib gərdüm Usta Bəxşi dərüb həyatın vəsitəndə [ortasında]. Dağıntılardan Səloy nəmə mənzillərdən həyatə çıxırca, Usta Bəxşi məliyətində [ətrafında] bulunən müsəlmal canlılara "Yurum!" deyə əmr verdi. Canlılar işə fıllıv [dərhal] biçərarəni sə bəksəmm yəniyəndə qətl etdiklər. Mürəşəqəbən [ərdinə] iki nəfər qorabağlı Cəbrayıl nəmə mənzillərdən kanarə çəkdilər. Usta Bəxşi kəndi ali ilə xəncəri Cəbrayıl nəmə qərninə saxladı."

[3] Məhəmmədşahi qənat məyə qəbul dedi: "Həzərət! Mən Zəbrət kəndində idim. Xəbər gətirdilər ki, qərdəşim tutulub. Bu dəfəşəli xəbərlər eşitdikdə üz əyüdüm həmin evlərə tərəf gəlməyə. Yovnildə qərdəm dərən dindəm bir çuxur yerdə Usta Bəxşi iki nəfər başgə ermənilər məiyəti ilə bir nəfər xəncər ilə qətl etdiklər. Kanərdən əhvali böylə gərdükdük, fəvran [dərhal] Zəbrət tərəfə qayıtdım. Həmin zikr etdiyim həftə Hacıbəba yoldaşsınız dediyi kimi, mənzildən xəvandan iki gün sonra ittiqə düşdü [bəş verdi], ancaq mən əsr vaxtı [axşam] saat 4 radələrində bu ittiqə təsədüft etdim."

Maruzəçiləri mütəaqib [maruzəçilərin ardınca], ətraf mədanlərdən gəlmiş nümayəndələri bir-bir hərəratli niqlər irad edərək [söyləyərk] "Kəspı" mədanlarını işli yoldaş və ıraqdışların tələblərini qəbul etdikmər kuğrunda həmə cür [hər cür] müəhəzir və müəvinətə [dəstək və köməyə] hazır olduqlarını izah etdiklər. Bədəhu [sonra] sədr cəmaətə qətl qərar qəbulunu təklif etdi.

Sədr: Cənəb Bəxşəli oğlu

Katib: Məcid Sədiqzadə

ŞİKAYƏT

(Məşrutənin [Şeyxülislam] İdarəsinin) nəzarət-ıclətinə

Möhtəram müdir əfəndi, rica edirik bizim bu neçə kəlmə şikayətimizi möhtəram "Azərbaycan" qəzetəsinin bir guşəsində dərc buyursunuz.

Neçə ildən bəridir ki, Quba əyindəndə Kəspı ıcləsində ruhanilik vəzifəsini ilə edən molla Mehdiqulu Karbəyli Daşdəmir oğlu nam [adlı] molla, biçərə cəmaətin bərsəz əlməzən bələlər gətirməkdədir. Haqqı qətl etməkdən ötrü zəyində [şaşğıdakı] əhvalətə bildirməyi mənfaətdən xali bilməyirik. İştə, əhvalətə bu qədər iddir.

Cərxı ıcləsində Qarəçaylı kəndində mərhum Məşhədi Əbuseyitəri Hacı Ağahüseyn Kərəm oğlunun dəyirmanı var şərkətli [orta]. Məzkur Hacı Ağahüseyn Kərəm oğlunun hissəsini məzkur molla Mehdiqulu, bəzim həç səydan xəbərimiz yox, 1916-cı ilin iyun ayının 3 tarixli sətəx bir kəğız ilə Qarəçaylı kəndinin sakini mərhum Məşhədi Qoca Kərbəyli Məhəmməd oğluna 400 manatə sətəx və neçə nəfərin dildən sətəx dildən də qoyar. Dəyirman sahibli Hacı Ağahüseyn Kərəm oğlunun imzaları na kəğızı yəzdikə kimi, iki nəfər də şəhid yazar, onları əvəzində na həmin vərəqəni imzə edər. Həman şəhid yazıqlar bu bərdəndir. Məşhədi Kərim İsmayil oğlu və Mustafəyev Ağabəli oğlu. Guya bu şəxslər dəyirman sətəxə şadlıq olmuşlar, xəhəlonki [halbuki] bir kəlmə də əlmə onlar bu bəradə bir şey bilməyirlər.

Fürsətdən istifadə edib kəmal-cəsəratlə bunu da əlavə edirik ki, məzkur molla özüni Cərxı ıcləsində sərbəst bir hökəmrən hesab edib, Nəmədən olaraq bir sübut dəxi göstərə bəlikər. Böylə ki, həman ıclədə na qədər nıkah işi əlmə molların öylə əlmə bəlləşməsinə əgə kəsməlidir. Başqə bir molla böylə ıcləsə müdaxilə etmiş, molla Mehdiqulu ağa tərəfindən cəzaya gıriftar əlməqdər.

Bunlardan əlavə, ıclədə na qədər bəvəris əlmə olsa, cənab molla mütləq özüni "əpeku" (qayum) təyin edib və hər mürəddən qənat əmrlə əvəz və qeyri vərdətlər bir neçə günün ərzində təməllük əlmə [silə-blənilib], işləri sərəncəm edib.

Bu sətirlər yazmaqda öylə xəyal etməsənlər ki, bizim molla ilə bir ədəvətimiz var. Xeyr, əstəğfirullah. Biz faqət bədxəb cəmaətimizi qəvatlı yuxusundan ayılmaqda bərabər, əziz və əmən Azərbaycanımızın paytaxtında yaşayən möhtəram Məşhəd İdarəsinin diqqətini məzkur [adı çəkilən] molların işlərini çəxir edirik. Bərsəni də məxfi qalməsin ki, həman yuxurdə əzr etdiyimiz sətəx kəğız bizim əlmizdədir ki, buğünədək ərizə ilə bərabər dıvənəyanəyə vərəcəyi. Qoy orada müfəttişlər gəlib bizim imzamızın əsil və ya sətəxə olduğunu təhqiq etsinlər və müəssiri öz cəzasına yətirsinlər.

(İmza)

Doktor

Ağahüseyn Kazımov

Gəlib naxoşları yənə qəbul etməyə başlayıbdır. Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər]. Qəbul edir səhər saat 10-dan 11-ədək; axşam saat 5-dən 7-ədək. Ünvan: Parəpət, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbə. Telefon: 86-27.

5780

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəza [xəstəliklər] dıçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armysanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Dış həkimi

S. M. Həmbür

Nikoləyevski küçədə nömrə 29, Parlamən qarşısında. Telefon 5-96. Dışlərə və əğızə müalicə edir. Kaucuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dışlərə və kökləri ağırsız çəxir. Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

5767

Dış həkimi

Altınmən müalicəxanası

Şəmaxinski küçə nömrə 20, 21-ci parəneli küçənin künçündə aptek ilə rübəru [üzüvə]. Telefon nömrə 18-dən 21-ədək. Dışlərə ağırsız çəxir və daldurur. Kaucuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Müsəlman xanımları ayrıncə qəbul edir.

5783

Arvad dış həkimi

M. S. İdəşkinə

Naxoşları qəbul edir saat 9-dan axşam saat 6-yə kimi. Ünvan: Nikoləyevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Petrovskdən gəlmiş doktor

İshəq Avetisoviyə Atayans

(professor Mixaylovun müəvini)

Məmalıq, qadın və urolojiyə naxoşluğuna mütləbə olanları qəbul edir. (Bövl [edrak] yolu əzəmnə, köhnə və taze süzənəyə müalicə edir). Bövl yolunu elektrikli alətli ilə müalicə edir. Hər gün saat 3-dən 6-yə kimi. Çəhərsənbə günləri faqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefənni küçədə nömrə 6.

8710

Məma

Gövhər xanım

Hər gün naxoşları qəbul edir saat 9-dan 12-yə qədər. Adres: Armysanski küçədə, 13 nömrəli evdə, 1-ci mərtəbə. (Bu yaxınlarda orada xüsusi təvəllühdə [doğum evi] açılacaqdır.) Peyvənd etmək üçün taze "İlmfa" vardır. Telefon nömrə: 58-39.

5779

Müvəqqəti müdir:

Hacıbəyli Üzeyir

TRANSLİTERASIYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri
"...məyin 10-u olduğunu yəqin söyləyəcəkdir." qəzətdə "yaqin" yerinə "təyin" gətirilmişdir.

"1871-ci sənə Frankfurt müəhihdənəməsi imzaya edilən günə": Fransanın nəşliyyəti öylə bəşa çətan 1870-1871-ci illər Fransa-Prussiya mühəribəsi nəticəsində Frankfurtda 10 may 1871-ci ildə süllə sənəzi imzalanmışdır.

Sütlə ətrafında

"İngilislər bəlsəyivkələr haqqında": bu xəbər kiçik f